

СЪЮЗ НА СЪДИИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Член на Международната асоциация на съдиите (МАС)
Член на Европейската асоциация на съдиите (ЕАС)
Член на Европейски магистрати за демокрация и свободи (МЕДЕЛ)
София 1000, ул. Пиротска 7, ет.5, тел 0879686841
e:mail: office@judgesbg.org
web: <http://www.judgesbg.org>

До Комисията по правни
въпроси на 44 Народното
събрание на Република
България

До българските граждани

Уважаеми народни представители, уважаеми граждани,

Наш дълг като отговорни граждани е да задържим разпространението на потенциално смъртоносна болест сред българския народ. Поради това подкрепяме необходимостта държавата да вземе достатъчни мерки за ограничаване на заболяването.

Същевременно като съдии, които се занимават ежедневно с конфликтните и проблемни ситуации в обществото ни, наш основен дълг е да ограничим всяка непропорционална тежест за членовете му и да съблюдаваме всяко действие на държавата да се извършва в съответствие с принципите, изведени в Конституцията и в международноправните актове, които гарантират че правата на гражданите ще бъдат ограничени в необходимата степен за защитата на здравето им, както и че това ще стане по предвидими и прозрачни процедури. В това отношение е необходимо да не забравяме, че принципът на правовата държава, макар и с известни ограничения, се прилага и при извънредно положение, което обезпечават нормалния живот на обществото.

Съзнаваме, че последиците от обявеното с решение на Народното събрание от 13.03.2020 г. извънредното положение няма да приключат с изтичането на срока му, но сме загрижени да бъдат нормативно

предвидени такива мерки, които ще осигурят опазването на правовия ред, нормалното функциониране на държавните институции в съответствие с Конституцията и Международните актове за защита на правата на човека и няма да се превърнат в основание за възникване на бъдещи правни спорове. Опасяваме се, че част от законодателните предложения в проекта на Закон за мерките по време на извънредното положение, обявено с решение от 13 март 2020 г. на Народното събрание, може да създадат затруднения за гражданите, които не са необходими за ограничаване на епидемиологична опасност в страната, като едновременно с това породят фактически основания за евентуални бъдещи спорове.

На първо място обезпокоително е, че цитираният по-горе законопроект не посочва крайния момент на извънредното положение, който вече беше установен с решението на Народното събрание. Съгласно чл. 57, ал. 3 от Конституцията на Република България обявяването на извънредно положение има за правна цел да ограничи временно упражняването на отделни основни права на гражданите. Логиката на правната разпоредба, която предвижда и акта, с който се въвежда извънредно положение – закон, изисква същият нормативен акт изчерпателно да посочи не само целта на обявяване на извънредното положение (посочена в чл. 1 от проектозакона), но и да предвиди именно временния характер на ограниченията. Поради това е разумно в закона да бъде предвиден изричен период, в който се очаква да действа извънредното положение и крайната му дата, или да се посочи с какъв акт или при какви условия извънредното положение се прекратява. Вместо това в чл. 1 от проекта бланкетно се говори за „прекратяване на извънредното положение“, без да се посочи с какъв акт ще бъде направено това и от кой държавен орган – два въпроса, които имат важно значение, когато се ограничават права на гражданите.

На следващо място, най-голямата очевидна слабост на закона е липса на споменаване на това кои основни права на гражданите са ограничени. И докато от описанието на мерките, които се въвеждат, посочени в чл. 2, ал. 1 от проекта, изрично са посочени конкретни ограничения, за които е ясно, че ограничават правото на свободно придвижване, образование, събрания и свободна стопанска инициатива, то ал. 2 от същата разпоредба предвижда бланкетна възможност за министъра на здравеопазването по определена процедура да въвежда „други мерки“. Бланкетното делегиране

на тази възможност на орган на изпълнителната власт не отговаря на конституционното изискване ограничаването на основни права да става само със закон. Ако не се посочи какви права могат да бъдат ограничени с тези мерки, може да се окаже, че необходимите и разумни актове на изпълнителната власт ще се окажат противоконституционни. Освен това следва да се има предвид, че съществуват и европейски стандарти, установени в практиката на Европейския съд за правата на човека, под чиято юрисдикция се намира и България, относно обявяването на извънредно положение. Тези стандарти изискват посочване на ограниченията, които извънредността налага и тяхната цел, за да бъде предвидимо за гражданите какво им предстои да понесат.

Действително, необходимо е да се предвиди известна гъвкавост за налагане на бъдещи ограничителни мерки, но и тя следва да бъде в дефинирана в рамките на обективно определими ограничения, които съответстват на възможността на държавната власт да ограничи правата на гражданите. Поради посочените причини намираме, че текстът на чл. 2, ал. 2 от проектозакона следва да се измени, като се посочи, че налаганите с акт на изпълнителната власт по-тежки противоепидемични мерки могат да засягат само основните права относно свободата на придвижване и събрания, осъществяването на икономическа дейност на физически или юридически лица на територията на страната, както и задължаването на граждани да предоставят определени вещи (машини и медицински изделия) за временно ползване от държавата с оглед необходимостта от лечение на болните и спиране на разпространението на пандемичния вирус.

Наред с това съществуват и някои технически недостатъци в текста на закона, които биха могли да предотвратят ефективното му прилагане в полза на всички граждани. Намираме, че уредената в чл. 3 от проектозакона мярка за спиране на процесуалните срокове е адекватна за защита на гражданите, но е недостатъчна и следва да бъде по-прецизно формулирана. Предлагаме изрично да се посочи, че граждански и административни дела, с изключение на изчерпателно изброени категории, не се разглеждат в периода на извънредното положение. Освен това предлагаме да се спре и течението на материалноправните давностни срокове и преклузивните срокове за предявяване на иск, тъй като същите притискат гражданите да предявят определени свои права пред съда или в

рамките на принудителното изпълнение. В настоящата обстановка тези възможности обаче са силно ограничени и поради това е разумно да се даде възможност на гражданите да предявят правата си и след отпадане на извънредното положение. Освен това в чл. 4, ал. 3 от проектозакона е използван израз с неясен смисъл – „спешни и неотложни нотариални заверки“, който няма ясно установено съдържание. Предлагаме същият да бъде изменен в сътрудничество с Нотариалната камара на Република България, за да се прецизира за какви видове заверки става дума и от кои лица – това би облекчило работата на нотариусите и би създадо яснота за гражданите, нуждаещи се от техните услуги. Следва да се редактира и формулировката на чл. 7, ал. 3 до 5 от законопроекта, като действието им бъде ограничено само до обявеното извънредно положение, а за бъдещи такива да бъде изработен закон в спокойна обстановка и при провеждане на обществено обсъждане, за да се избегнат евентуални непълноти. Непрецизно е формулирана и предлаганата нова разпоредба на чл. 3а, ал. 1, т. 3 от Кодекса за социалното осигуряване (КСО), уредена в § 5 от заключителните разпоредби на документа. Предвидено е липсата на произнасяне по искания за отпускане на обезщетения, помощи и пенсии по КСО по причини, дължащи се на извънредното положение, да не представлява мълчалив отказ по смисъла на кодекса. Не е предвидено обаче кога ще настъпи този отказ след края на извънредното положение и това създава неяснота за гражданите, тъй като от датата на постановяване на мълчаливия отказ тече срокът за обжалване и с изтичането му гражданите биха загубили правата си. За да се преодолеят опасностите от предложната уредба, би могло да се предвиди спиране на сроковете за произнасяне за периода на извънредното положение, което еднозначно изяснява към кой момент длъжностното лице ще следва да се произнесе след отпадането му.

В обсъждания законопроект следва да намери място и изрична уредба по отношение на ограниченията за провеждане на част от съдебните производства и на конституционното изискване за тяхната публичност, доколкото липсва нормативна възможност за приемане на делегирано законодателство, чрез каквото в Република Италия са уредени същите въпроси за ограничаване развитието на епидемията. Понастоящем в решение на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет (ВСС) се предвижда отмяна на съдебните заседания с изключение на тези, които

касят изрично посочени в решението неотложни случаи. Предвижда се с решението на ВСС и ограничаване на публичността на съдебните заседания. ВСС обаче е административен орган, той не притежава компетентност да изземва преценката на същинските органи на съдебна власт (съдебните състави, на които е възложено разглеждането на делата въз основа на процесуалните закони) за това кога и кои съдебни дела да бъдат насрочени, разгледани или отсрочени, нито да решава въпросите, свързани с осигуряване на публичността на съдебното заседание, доколкото правото на публичен състезателен процес е основно право. Това налага в ситуация на извънредно положение Народното събрание със специален закон изрично да предвиди видовете дела, чието разглеждане не се преустановява и да уреди изключенията от общия процесуален ред за това (като например – допустимите предели за ограничаване на публичността, възможността за провеждането на заседания чрез електронна видеовръзка и др.).

В заключение изразяваме подкрепата си за това обявеното извънредно положение да укрепи принципа на правовата държава в Република България, а не да го поставя в риск, като взетите мерки смекчат трудностите, пред които са изправени всички български граждани. Затова апелираме за внимателното им обмисляне, съобразяването им с най-добрите европейски практики и изискванията на международните конвенции, както и за рационалното им прилагане. Изразяваме надежда извънредните мерки да бъдат необходими само за кратък период от време и солидарност с всички, които полагат усилия да се справят с неблагоприятните последиците от настоящата кризисна обстановка.

С уважение:

Управителен съвет на Съюза на съдиите България

гр. София, 19.3.2020 г.